06.11.2016 Тема 3

МОИСЕЕВОТО ПЕТОКНИЖИЕ

(Битие, Изход, Левит, Числа, Второзаконие)

В еврейската традиция старозаветните библейски книги се разделят на три основни групи – Закон, Пророци и Писания.

Законът (Тора) обхваща първите пет библейски книги - Битие, Изход, Левит, Числа и Второзаконие.

Пророците (Невиим) се разделят на т.нар. ранни пророци – книгите Иисус Навин, Съдии Израилеви, Първа, Втора, Трета и Четвърта книга Царства; и късни пророци – книгите на прор. Исаия, Иеремия, Иезекиил, както и книгите на т.нар. „малки пророци" от Осия до Малахия.

Писанията (Кетувим) включват – Псалми, Рут, Иов, Притчи, Песен на песните, Еклисиаст, Плач Иеремиев, Естир, Даниил, Ездра-Неемия (Трета Ездра) и книгите Паралипоменон (т.е Летописи).

Моисеевото петокнижие, наречено още Тора (на евр. „закон", „поучение"), се състои от пет книги, от които идва и името му. В древност книгите са се изработвали във вид на свитъци, а не на подвързани страници и се съхранявали в специални калъфи. На гр. „пет свитъка" се нар. „пентатеухос" и се превежда като „петокнижие". Отделните книги често се назовавали с първите думи от еврейския текст.

Значението на Петокнижието за цялото Свещено Писание и изключително голямо, поради факта, че то е в основата на Божественото Откровение и на Божия спасителен план за човечеството. Ако подложим тези книги на съмнение, то и цялото Писание би изгубило доверие. Всъщност най-голямото

доказателство за достоверността на тези библейски книги се намира в Новия Завет, защото там те се споменават и цитират многократно – както от Самия Господ Иисус Христос, така и от апостолите (Йоан 5:45-47; Марк. 12:26; Деян. 15:21; Рим. 9-15; 1 Кор. 9:9; Евр. 9:19). В Лук. 24:24 Христос нарича този раздел от Стария Завет ***„Моисееви книги”***. В този смисъл Мойсей е несъмнения автор на Петокнижието, въпреки че отделни места са дописвани от друг автор – най-вероятно Иисус Навин (напр. откъсът от Второз. 34:5-8, където се описват смъртта и погребението на Моисей). Като цяло Петокнижието се отличава с единство в смислово и стилово отношение, което сочи към един автор, а това изключва каквото и да е механично събиране и свързване на отделни изворови материали, имащи различни автори. Дори да допуснем, че е имало добавка от други автори, то единството в учението и откровението сочат един автор и вдъхновител – Бог, т.е. тези книги несъмнено са боговдъхновени. За време на написване на Петокнижието можем да посочим 1450-1410 година пр. Хр.

Според еврейската традиция **<u>Книга Битие</u>** е наречена „Берешит”, т.е. „В начало”, като това е близко и до гръцкото й наименование - „Генезис”, т.е. „начало”, „произход”. Това название е доста уместно, предвид че тази бибилейска книга проследява произхода на вселената и човека, основите на истинската вяра и Божиите заповеди. Тя представлява въведение към цялото Божествено Откровение, което се разгръща по-нататък, като хронологически обхваща доста дълъг период от човешката история. Първите единадесет глави са по-всеобхватни, тъй като засягат въпроси свързани със сътворението, грехопадението, родословието на човешкия род, което води началото си от Адам и Ева, всемирният потоп, Вавилонското стълпотворение и т.н. В останалите глави повествуването се съсредоточава върху живота на конкретни хора - Божиите избраници Авраам, Исаак, Иаков и неговите синове.

Макар книга „Битие” да е първата книга от Закона, в нея има твърде малко законови разпоредби, макар че тя проследява началото на Божиите заветни отношения с Неговия избран народ Израил в лицето на патриарсите Авраам, Исаак и Иаков. Тя не е „закон” в същинския смисъл на думата, но е подготовка и основа към

онова, което има да се случи в книгите от „Изход” до „Второзаконие”. Повествуването в нея започва от сътворението на света и завършва със смъртта на патриарх Иаков, а по-късно и на Иосиф в Египет (гл. 50).

Книга „Изход” разглежда съдбата на богоизбрания народ на път за Обетованата земя и започва с призоваването на Моисей като негов водач и извеждането му от Египет – земята на робството. Централното събитие в тази книга е сключването на завета на планината Синай и получаването на Десетте Божии заповеди. Книгата разглежда и указанията за построяването на скинията, както и някои разпоредби за това как Израил трябва да почита своя Бог.

Следващата **книга „Левит”** разширява дадените вече разпоредби с различни указания относно системата на жертвоприношения, които представляват съществена част от култа и уреждат отношенията между човека и Бога до принасянето на съвършената жертва на Христос, която напълно изкупва греховете на човечеството.

Книга „Числа” разглежда важни събития от времето на четиридесет годишното странстване на Израил из пустинята, като съдържа и някои указания свързани с култа.

Книга „Второзаконие”, която е и завършителната книга на Петокнижието, е наречена „втори закон” – в смисъл „повторение на закона”. В нея са записани последните думи на Мойсей преди народът му да влезе в Обетованата земя (Второз. 1:1). Включва повтаряне и разясняване на Божия Закон, даден на Синай. Това повторение се налага от това, че Божият народ навлиза в нов период от своята история, затова и Мойсей счита за нужно да им напомни Божиите обещания, заповеди и благословения, които ще бъдат техни, ако се покоряват на Бога, както и проклятията, които ще последват при непокорството им на Неговата свята воля.

Всички заповеди, обещания, пророчества и образи, които срещаме в Петокнижието имат своето окончателно изпълнение в личността и делото на Господ Иисус Христос.